

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 26 marca 2024 r.

Poz. 3557

UCHWAŁA NR 373/XL/2024 RADY GMINY GRUDUSK

z dnia 13 marca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 w Gminie Grudusk

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023r. poz. 40 ze zm.), art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021r. poz. 1249 ze zm.) w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023r. poz. 901 ze zm.) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 w Gminie Grudusk stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030, zwany dalej Programem, stanowi część Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020-2026.

§ 3. Realizację zadań wynikających z Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 powierza się Wójtowi Gminy Grudusk.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr inż. Michał Zakrzewski

Załącznik do uchwały
Nr 373/XL/2024
Rady Gminy Grudusk
z dnia 13 marca 2024 r.

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ I
OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY
DOMOWEJ
NA LATA 2024-2030 W GMINIE GRUDUSK**

Grudusk, luty 2024r.

WPROWADZENIE

Podstawą opracowania „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 w Gminie Grudusk jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.).

Program wskazuje główne kierunki działania Gminy Grudusk w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej.

Program skorelowany jest z:

- 1) Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030
- 2) Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grudusk na lata 2020-2026.

Głównym założeniem programu jest stworzenie systemu zintegrowanych działań wszystkich podmiotów działających na terenie gminy Grudusk w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

I. DEFINICJE PROBLEMU

W polskim ustawodawstwie definicja przemocy domowej określona jest w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.).

„Przemoc domowa to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,**
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,**
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,**
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,**
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.**

Przemoc domowa może przybierać różne formy i dokonywana może być przy użyciu różnych instrumentów. Ogromny wpływ na stosowanie przemocy domowej ma dziedziczenie wzorca przemocy ze środowiska domowego. Dzieci wychowujące się w środowisku, w którym stosowano przemoc przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Doświadczenia przemocy w dzieciństwie w bardzo dużym stopniu rzutują na dorosłe życie. Dzieci uczą się, że sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc i powielają zachowania dorosłych członków rodziny.

Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy domowej może mieć także uzależnienie od alkoholu lub jego nadużywanie. Statystyki pokazują, że wiele osób stosujących przemoc domową w chwili popełnienia czynu jest pod wpływem alkoholu. Jednak uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za swoje czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako czynnik usprawiedliwiający ich zachowanie.

Obecnie najczęściej spotykane formy przemocy to:

1. Przemoc fizyczna - są to wszystkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia netykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień. Może przybierać różne formy – nie tylko bicia, kopania, duszenia, ale może to być także poszturchiwanie, wykręcanie rąk, szarpanie, szarpanie za włosy, popychanie czy spoliczkowanie drugiej osoby.
2. Przemoc psychiczna to wywieranie wpływu na proces myślowy na zachowanie lub stan fizyczny osoby bez jej przyzwolenia przy użyciu środków komunikacji i interpersonalnej, czyli na przykład: zastraszanie, groźby, wyzwiska, poniżanie, wyśmiewanie, obrażanie, posądzanie o zdradę, ciągle krytykowanie, wywoływanie poczucia winy, czy kontrolowanie / zabranianie kontaktów z innymi osobami, np. z rodziny itd.
3. Przemoc ekonomiczna - działanie prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy. Może na przykład polegać na zabieraniu lub wydzielaniu pieniędzy, zakazywaniu lub utrudnianiu podjęcia pracy zarobkowej, kontrolowaniu wszystkich wydatków, kontrolowaniu konta bankowego, zaciąganiu bez porozumienia kredytów/pożyczek, niszczeniu rzeczy osobistych lub stanowiących wspólną własność lub sprzedawaniu ich bez porozumienia a także pozostawiania bez opieki osoby, która z powodu choroby, wieku, bądź niepełnosprawności nie może samodzielnie zaspokoić niezbędnych potrzeb.
4. Przemoc seksualna - naruszenie intymności. Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu np.: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp.; może przybierać różne formy – np. wymuszania stosunków seksualnych lub zmuszania do niechcianych zachowań seksualnych (niezależnie czy dotyczy to współmałżonków, czy też nie). Może to być także niechciane obłapywanie, obmacywanie.

Zgodnie z art. 207 §1 Kodeksu karnego przemoc domowa jest przestępstwem.

II. Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie Grudusk

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań jednostek samorządu terytorialnego należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym: opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej. Aby właściwie opracować gminny program przeciwdziałania przemocy domowej należy w pierwszej kolejności przeprowadzić diagnozę zjawiska na terenie gminy.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- 1) W jaki sposób funkcjonuje system przeciwdziałania przemocy w rodzinie i jakie są uwarunkowania prawne i programowe realizacji zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony jej ofiar?
- 2) Jaka jest skala zjawiska przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Grudusk?
- 4) Jaki jest poziom świadomości mieszkańców Gminy Grudusk w obszarze przemocy w rodzinie?

II. 1. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz uwarunkowania prawne i programowe

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy realizowane są w ramach obowiązujących w Polsce aktów prawnych. Podstawowym aktem prawnym w obszarze przemocy w rodzinie jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.). Określa ona w szczególności zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie, a także wobec osób ją stosujących. Zgodnie z art. 9a ust 1 tej ustawy gmina podejmuje działania w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Powoływany jest on przez wójta, a w jego skład wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych, a także kuratorzy sądowi i przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej. Mogą również znaleźć się w nim prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.

Do zadań zespołu interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3-5 ustawy, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- monitorowanie procedury "Niebieskie Karty";
- przekazywanie informacji innym podmiotom z zachowaniem przepisów ustawy;
- kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia tj. uchylenie się od uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

Wśród innych aktów prawnych, które zawierają uregulowania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy wskazać również następujące:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901 ze zm.);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 2024 poz. 17);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2023 poz. 127);
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2024 poz. 37);

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2023, poz. 2809).

Obok uregulowań prawnych, które wytyczają ramy możliwych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, należy również uwzględnić założenia dokumentów strategicznych i programowych różnych szczebli, wskazujących główne cele i kierunki polityki społecznej w tym obszarze. Na uwagę zasługuje przede wszystkim Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030, którego cel główny stanowi „Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce”. Jest on realizowany poprzez cztery cele szczegółowe:

Cel 1: zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Cel 2: zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej.

Cel 3: zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową.

Cel 4: zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Powyższe cele zostaną osiągnięte dzięki działaniom określonym w ramach czterech obszarów, z których każdy oddziałuje na inną grupę odbiorców:

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna:

obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą domową.

2. Ochrona i pomoc osobom doznającym przemocy domowej:

obszar kierowany do osób doznających przemocy domowej (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się ochroną i pomocą osobom doznającym przemocy domowej.

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową:

obszar kierowany do osób stosujących przemoc domową, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc domową.

4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:

obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Każde z działań we wskazanych obszarach zostało przypisane konkretnym podmiotom odpowiedzialnym za ich realizację. Opisano też przewidywane wskaźniki monitorowania realizacji działań.

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej, pomaganie osobom doznającym przemocy domowej, a także oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

Na szczeblu wojewódzkim istotny jest Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025”. Celem Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie województwa mazowieckiego poprzez wskazanie wielostronnego spektrum działań w zakresie zapewnienia przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zarówno poprzez udzielenie wsparcia ofiarom przemocy, jak i programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, czy podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Bardzo ważnym elementem opracowania jest element edukacyjny w celu promowania metod

wychowawczych bez użycia przemocy, a także upowszechnienia informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Założone cele oraz ich przewidywane efekty odnoszą się do 4 głównych obszarów:

- 1) wspieranie – udzielanie szeroko rozumianego wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, w tym pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej oraz zapewnienie schronienia;
- 2) interwencja – działania polegające ochronie osób doznających przemocy w rodzinie oraz świadków przemocy, izolacja i oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec sprawców;
- 3) edukacja – przekazywanie wiedzy na temat przyczyn, mechanizmów i skutków przemocy oraz informowanie o możliwościach uzyskania pomocy; edukacja odnosi się także do wzmacniania kompetencji służb pomocowych;
- 4) profilaktyka – zapobieganie przemocy poprzez rozwijanie umiejętności interpersonalnych, wzmacnianie sieci wsparcia społecznego, promowanie właściwych modeli wychowawczych.

Na powiatowym szczeblu obowiązuje Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Powiatu Ciechanowskiego na lata 2023 – 2028. Określa on kompleksowe działania skierowane zarówno na profilaktykę przeciwdziałania przemocy, jak również na ochronę ofiar przemocy i edukację sprawców stosujących przemoc. Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie działań mających na celu z jednej strony podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy domowej oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, a z drugiej strony zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową, a także upowszechnienie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc domową.

II. 2. Skala zjawiska przemocy w Gminie Grudusk

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy domowej jest bardzo trudne. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy.

Skala problemu przemocy domowej w Gminie Grudusk została określona na podstawie posiadanych danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz otrzymanych informacji z Komendy Powiatowej Policji w Ciechanowie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Prokuratury Rejonowej w Ciechanowie, Sądu Rejonowego w Ciechanowie, Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych w Grudusku oraz szkół z terenu Gminy Grudusk.

Choć zjawisko istnieje, widoczna jest niechęć ofiar przemocy do uruchamiania procedury „Niebieskie Karty”. Jednak pocieszający jest jednak fakt, że pokrzywdzone osoby częściej zaczynają mówić o istniejącym problemie. Wszakże celem „Niebieskich Kart” jest rozpoznawanie przemocy i usprawnianie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym oraz tworzenie warunków do systemowego i interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną. Zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona osób przed przemocą, również krzywdzeniem ze strony osób bliskich.

Z analizy danych jakie posiada Zespół Interdyscyplinarny i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku wynika, że wśród osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą przeważają kobiety. Mężczyźni dominują wśród osób wobec, których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc.

Przepisy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw wprowadzają rozszerzenie kręgu osób doznających przemocy domowej, zwłaszcza o byłego małżonka, byłego partnera lub innego członka rodziny, niezależnie od faktu zamieszkiwania z osobą stosującą przemoc domową.

Zespół Interdyscyplinarny wypracował spójne procedury postępowania podczas interwencji wobec ofiar i sprawcy przemocy w rodzinie, które realizowane były na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „*Niebieska Karta*”.

Osoby z rodzin dotkniętych przemocą mogą korzystać z poradnictwa specjalistycznego w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej - wsparcia prawnego i psychologicznego.

Wszystkie osoby miały możliwość korzystania z porad konsultanta Punktu Informacyjnego. Punkt jest czynny w środy od godz. 8.00 do 10.00 i w piątki od 18.00 do 20.00. Od stycznia 2016 r. zatrudniony jest w Punkcie Konsultacyjnym Psycholog. Pełni dyżury w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grudusku w każdy pierwszy piątek miesiąca w godz. 11⁰⁰ – 14⁰⁰.

Pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej objęli pracą socjalną wszystkie rodziny dotknięte przemocą domową. Podczas wizyt domowych i przeprowadzania wywiadów środowiskowych zwracają uwagę czy nie występują jakiegokolwiek symptomy wskazujące na to, że w danej rodzinie występuje przemoc. Pracownicy przekazują tym osobom informacje o instytucjach i organizacjach udzielających pomocy osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy.

Ideą systemu przeciwdziałania przemocy domowej jest kompleksowa i skoordynowana działalność ukierunkowana na zdiagnozowanie przyczyn i zniwelowanie skutków występowania przemocy. Bardzo ważne jest podejmowanie działań zarówno na rzecz osób doznających przemocy, jak i tych, które ją stosują.

Tabela 1. Skala zjawiska przemocy na terenie Gminy Grudusk ustalona na podstawie „Niebieskich Kart”

Rok	Liczba założonych „Niebieskich Kart”	Liczba kontynuowanych NK z poprzednich lat	Podmiot zakładający NK	Liczba zamkniętych NK
2021	5	5	4 – policja 1- GOPS	10
2022	7	0	5 – policja 1 - służba zdrowia 1 GOPS	7
2023	13	6	13 – policja	15

Zródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Analizie poddano również dane Posterunku Policji w Regiminie dotyczące interwencji domowych.

Wynika z nich, że w 2022r. ogólna liczba interwencji na terenie Gminy Grudusk wyniosła 180 natomiast interwencji domowych 36. Zatrzymanych do wytrzeźwienia na podst. art. 15a Ustawy o Policji (sprawca przemocy domowej) zostało 3 sprawców.

W 2022r. zatrzymano do wytrzeźwienia 6 sprawców przemocy domowej. W 2023r. ogólna liczba interwencji na terenie Gminy Grudusk wyniosła 143 natomiast interwencji domowych 37.

III. Świadomość społeczna w obszarze przemocy domowej

Definicja przemocy w rodzinie jest bardzo szeroka i może obejmować wiele zachowań, które narażają osoby jej doświadczające na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia; naruszają ich godność, nietykalność cielesną bądź wolność; powodują szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołują cierpienia i krzywdy moralne.

W celu oceny świadomości społecznej w tym obszarze przeprowadzono ankietę. W badaniu wzięło udział 100 respondentów.

III. 1. Charakterystyka respondentów i wyniki badań

W badaniu ankietowym wzięło udział 100 osób w wieku od 18 lat wzwyż. Większość ankietowanych stanowiły kobiety 83% natomiast mężczyźni 17%. Pod względem wieku grupa respondentów jest dość zróżnicowana. Największy odsetek odnotowany został dla grupy od 41 do 50 lat 34%, natomiast najmniejszy to 1 osoba w w wieku do 20 lat. Mieszkańcy w przedziale wiekowym 21-30 lat stanowili 3%, natomiast 31-40 lat – 25,0% i pow. 51 lat 37%.

W świetle danych Urzędu Gmin Grudusk na koniec 2023r. roku Gminę Grudusk zamieszkiwało 2 816 osób, które ukończyły 18 rok życia.

Analiza wykształcenia wskazuje na przewagę respondentów, którzy dysponują dyplomem ukończenia uczelni wyższej 58%, a w następnej kolejności należy wskazać osoby o wykształceniu średnim 24%; zawodowym 14% oraz podstawowym 4%.

Wśród badanych mieszkańców dominowały osoby aktywne zawodowo. Najwyższy ich odsetek stanowili pracownicy instytucji publicznych 71%, rolnicy stanowili grupę 6% a pracownicy firm prywatnych 3% i właściciele firm prywatnych również 3%. Wśród osób nieaktywnych zawodowo dominowały respondenci bierni zawodowo 16% i bezrobotni 1%.

Osoby posiadające dzieci stanowiły 92% ankietowanych.

Tabela 1. Respondenci według wybranych cech socjodemograficznych (n=100)

płeć		
kobieta	83	83%
mężczyzna	17	17%
wiek		
do 20	1	1%
21-30	3	3%
31-40	25	25%
41-50	34	34%

51 i więcej	37	37%
wykształcenie		
podstawowe	4	4%
zawodowe	14	14%
średnie	24	24%
wyższe	58	58%
status zawodowy		
pracownik instytucji publicznej	71	71%
pracownik w firmie prywatnej	3	3%
właściciel firmy prywatnej	3	3%
rolnik	6	6%
bezrobotny	1	1%
bierny zawodowo	16	16%
posiadający dzieci		
tak	92	92%
nie	8	8%

Zródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Analiza sytuacji społecznej, zawodowej i rodzinnej respondentów wskazuje na jej istotne różnicowanie. Służy ono uzyskaniu opinii różnych środowisk, osób funkcjonujących w odmiennych uwarunkowaniach oraz w mniejszym lub większym stopniu stykających się w swoim życiu prywatnym i zawodowym z problematyką przemocy w rodzinie.

Ankietowani zostali poproszeni o dokonanie oceny, czy i w jakim stopniu uważają określone zachowania za przejaw przemocy w rodzinie. Ich odpowiedzi pozwalają na wysnucie wniosku, że rozróżnienie pomiędzy przemocą a zachowaniem traktowanym jako zwykły przejaw codziennego życia, może nie być jednoznaczne.

Tabela 2. Które z poniższych zachowań wobec członka rodziny oznacza, w Pana/i opinii, przemoc domową?

zachowanie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie mam zdania
szarpanie	67	25	6		2
bicie	92	2	5		1
popychanie	71	18	7	2	2
izolowanie	67	19	6	5	3
krzyczenie	58	21	5	10	6
grożenie	66	19	5	8	2
zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych	87	3	5	2	3

niełożenie na utrzymanie domowników	58	22	9	6	5
demolowanie mieszkania	79	9	5	5	2
wyzywanie, poniżanie, straszenie osoby w Internecie	82	6	7	2	3
klaps dany dziecku za złe zachowanie	44	19	7	23	7

Zródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W świetle wyników badania, z przemocą w rodzinie najczęściej identyfikowane jest bicie, na które w sposób zdecydowany wskazało 92% respondentów, a w dalszej kolejności wymuszanie pożycia seksualnego lub innych praktyk seksualnych 87%, wyzywanie i poniżanie 82%, demolowanie mieszkania 79%. W przypadku pozostałych zachowań ocena okazała się bardziej zróżnicowana i zachowawcza. Dla przykładu izolowanie oraz szarpanie jest zdecydowanie przemocą w opinii 67% badanych, raczej za przemoc uważa je 25%, jednak dla 6% nie ma ono znamion tego zjawiska. Inny rozkład odpowiedzi przedstawia się dla niełożenia na utrzymanie domowników, które jest dla 58% respondentów zdecydowanie przemocą, raczej za przemoc uważa je 22%, jednak dla 9% zdecydowanie nie ma ono znamion tego zjawiska a dla 6% raczej nie ma. Prawdopodobnie ma to związek z potocznym rozumieniem przemocy, odnoszącym ją najczęściej do jej fizycznej formy. Pozostałe rodzaje mogą znajdować się na dalszym planie również z tego względu, że trudno jest przyznać się przed samym sobą do zachowań przemocowych, które towarzyszą nam w codziennym życiu i w odbiorze społecznym nie zawsze są traktowane jako przejaw przemocy.

Największe zróżnicowanie widoczne jest w ocenie klapsa danego dziecku za złe zachowanie.

W opinii 44% respondentów zdecydowanie stanowi on przemoc w rodzinie, 19% uważa, że raczej ma on charakter przemocy, jednak 7% badanych uważa, że klaps nie jest przemocą a 23% uważa, że raczej nie jest, 7% respondentów nie ma ten temat zdania. Nie oznacza to jednak przyzwolenia na jego stosowanie. W świetle wyników badania bowiem:

- 74% respondentów uważa, że wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych,
- 38% badanych twierdzi, że są sytuacje, że dziecku trzeba dać klapsa, natomiast 58% uważa, że nie ma takich sytuacji,
- 32% ankietowanych uważa, że klaps jeszcze nikomu nie zaszkodził przeciwnego zdania jest 43% badanych,
- 40% respondentów przyznało, że zdarzyło mu się lub jego partnerowi krzyknąć na dziecko, 60% odpowiedziało, że nie było takiej sytuacji,

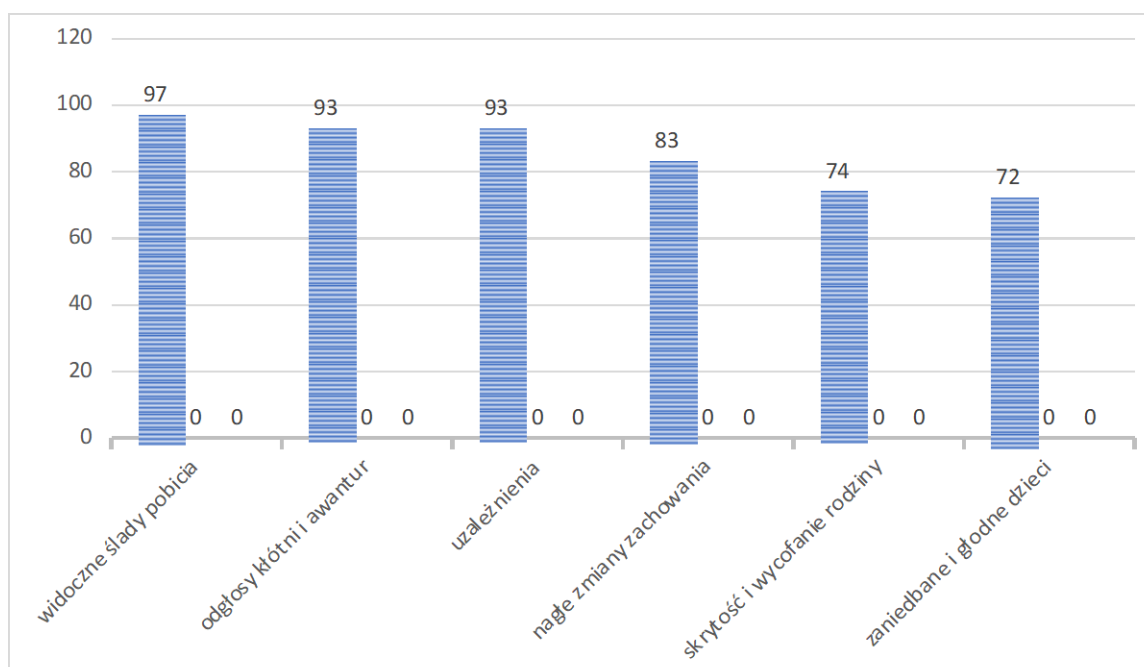
Istotne jest to, że badani mieszkańcy w większości deklarują, że nie stosują kar cielesnych wobec swoich dzieci. Tylko 10% z nich twierdzi, że w ostatnim czasie stosowało tą formę przemocy.

Za najczęstszą przyczynę występowania zjawiska przemocy w rodzinie respondenci uważają różnego rodzaju uzależnienia. Aż 93% badanych wskazało ten czynnik, natomiast w dalszej kolejności znalazła się kwestia zaburzenia lub choroby psychiczne 69% oraz doświadczanie przemocy w dzieciństwie. Respondenci zwrócili również uwagę na potrzebę władzy/dominacji nad innymi 48% a także brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów 47%. Warto zauważyć, że badani w mniejszym stopniu odnoszą się do deficytów, takich jak trudności w komunikacji/porozumiewaniu się 37% oraz kompleksy 35%.

Wykres 1. Jakie Pana /i zdaniem są najczęstsze przyczyny przemocy domowej?

przyczyna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie mam zdania
Uzależnienia (alkohol, narkotyki, inne)	93	5			2
Zaburzenia lub choroby psychiczne	69	25		1	5
Doświadczenie przemocy w dzieciństwie	53	27	2	4	14
Problemy małżeńskie/w związku	51	31	2	4	12
Słaba sytuacja materialna	42	29	3	17	9
Potrzeba władzy/dominacji	48	30	3	11	8
Brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów	47	39	2	5	7
Kompleksy	35	35	6	13	11
Bezradność lub trudności w wychowaniu dzieci	41	42	3	8	6
Trudności w komunikacji/ porozumiewaniu się	37	46	2	9	6

Źródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

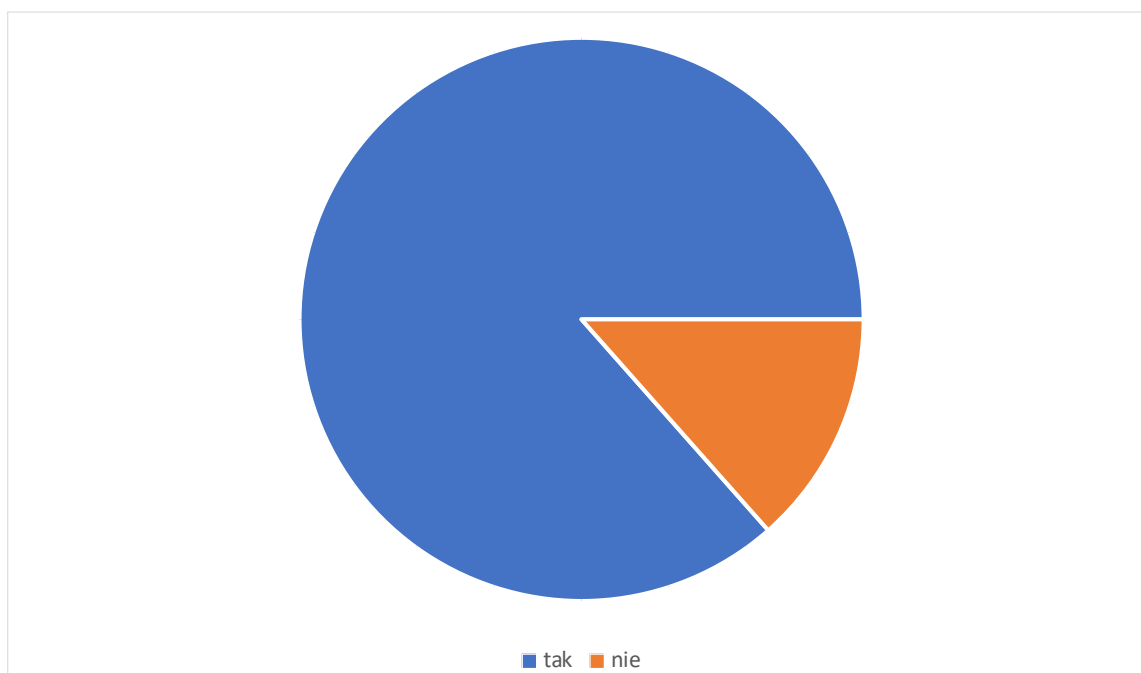
Wykres 2. Jakie wg Pana/i są sygnały występowania przemocy domowej?

Źródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wśród sygnałów wskazujących na przemoc w rodzinie respondenci wskazują najczęściej te, które są najbardziej i najłatwiej zauważalne, przede wszystkim widoczne ślady pobicia na ciele 97% badanych, odgłosy kłótni i awantur 93%, uzależnienia – 93%, nagłe zmiany zachowania i nastroju 83%, skrytość i wycofanie członków rodziny – 74% oraz zaniedbane i głodne dzieci 72% .

Zdecydowana większość respondentów przyznaje, że reaguje na przejawy przemocy.

Wykres 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy respondenci reagują na przejawy przemocy

Źródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Jednocześnie wskazują oni, że trudno jest reagować na przejawy przemocy.

Poproszono respondentów o wskazanie przyczyn takiego stanu rzeczy. Większość 67% uważa, że reakcję utrudnia brak pewności, jak sytuacja wygląda faktycznie, 58% uważa, że istnieje ryzyko, iż strona pokrzywdzona pogodzi się ze sprawcą a strona zostanie oskarżona o wtrącanie się. Według 51% badanych trudno jest reagować ze względu na strach przed sprawcą.

Wykres 4. Dlaczego wg Pana/i trudno jest reagować na przejawy przemocy? Proszę zaznaczyć trzy odpowiedzi.

Jest to prywatna sprawa rodziny	22
Strach przed sprawcą	51
Nie wiadomo jak faktycznie sytuacja wygląda	67
Można pogorszyć sytuację	39
Osoba pokrzywdzona wycofa się z oskarżenia sprawcy	43
Nie wiem gdzie zgłosić sprawę	3

Ofiara pogodzi się ze sprawcą a mnie oskarżą o wtrącanie się	58
--	----

Zródło: GOPS opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Przemoc domowa jest zjawiskiem trudnym do rozpoznania, w związku z czym określenie jego dokładnej skali nie jest możliwe. Mimo, iż ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej określa definicję tego zjawiska, to w rzeczywistości definicja przemocy domowej może być bardzo różnie rozumiana. Wyniki badań ankietowych, pozwalają poznać opinie mieszkańców, a także zbadać stopień ich wiedzy oraz świadomości na temat przemocy domowej.

Poziom świadomości społecznej badanych mieszkańców w obszarze przemocy domowej można określić jako umiarkowany. Niejednokrotnie opiera się bowiem na stereotypach, brakuje w niej konsekwentnego myślenia, a przede wszystkim przemoc jest utożsamiana najczęściej z bezpośrednią agresją, a w mniejszym stopniu z innymi zachowaniami, które również naruszają godność drugiej osoby. Rzutuje to m.in. na ocenę dopuszczalności stosowania kar cielesnych wobec dzieci, a także postrzeganie sygnałów wskazujących na występowanie przemocy. Większość badanych, jako przyczynę występowania przemocy domowej, wskazuje najczęściej uzależnienia, a w dalszej kolejności zaburzenia lub choroby oraz doświadczenia z dzieciństwa. W mniejszym stopniu wiążą przemoc z deficytami kompetencji, które wpływają na relacje w rodzinach.

Pomimo aktywności instytucji, istniejących uregulowań prawnych oraz rosnącej świadomości społecznej na temat przemocy domowej, potencjalne zagrożenie wystąpieniem tego zjawiska dotyczy każdej rodziny w Gminie Grudusk. Jak już zostało wspomniane, jest to zjawisko dynamiczne i zróżnicowane. Różne są także jego przyczyny, leżące zarówno w otoczeniu rodziny (np. bezrobocie spowodowane upadkiem zakładu pracy), jak i w jej strukturach, związane z nierozwiązanymi problemami czy trudnościami w komunikacji. Dlatego bardzo ważne jest oddziaływanie profilaktyczne, wzmocnienie rodzin w prawidłowym wypełnianiu ich funkcji, a w dalszej kolejności rozwój systemu diagnozowania i wsparcia osób dotkniętych problemem przemocy domowej.

W procesie opracowywania Programu należy uwzględnić uwarunkowania prawne i programowe na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Powinien on zostać przygotowany w oparciu o aktualnie obowiązujące ustawy i programy, z uwzględnieniem diagnozy zjawiska na terenie Gminy i uwarunkowań lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Gminny system przeciwdziałania przemocy domowej tworzą instytucje działające w obszarze usług społecznych, które w sposób mniej lub bardziej bezpośredni w codziennym funkcjonowaniu stykają się z tym zjawiskiem.

IV. PROGRAM

Adresatami programu są:

- rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy,
- rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy,
- przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

1. Celem programu jest:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej,
- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy domowej i zwiększenie dostępności pomocy,

- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy,
- podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy domowej,
- poszerzenie oferty pomocowej osobom i rodzinom doświadczającym przemocy oraz sprawcom przemocy,
- podnoszenie poziomu wiedzy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej służb zajmujących się tą problematyką.

Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy

Działania:

- zbieranie informacji na temat rozmiarów zjawiska przemocy domowej na obszarze gminy w podziale na kategorie ofiar,
- zbieranie informacji dot. skuteczności pomocy udzielanej rodzinom i osobom dotkniętym przemocą domową oraz sprawcom przemocy,
- współpraca przy aktualizacji bazy danych dot. instytucji udzielających pomocy ofiarom i sprawcom przemocy domowej na terenie gminy i powiatu.

Podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie

Działania:

- przygotowanie i udostępnianie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym,
- rozpowszechnianie materiałów informacyjnych w placówkach służby zdrowia, GOPS, placówkach oświatowych itp.,
- realizacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Poszerzenie oferty pomocowej osobom i rodzinom doświadczającym przemocy oraz sprawcom przemocy

Działania:

- udzielanie wsparcia emocjonalnego,
- oddziaływanie na sprawców przemocy domowej m.in. poprzez niezbędne poradnictwo i korzystanie z programów interwencyjno-korekcyjnych,
- pomoc terapeutyczna dla ofiar i sprawców przemocy domowej,
- udostępnianie informacji o instytucjach i organizacjach udzielających pomocy osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy.

Podnoszenie poziomu wiedzy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej służb zajmujących się tą problematyką

Działania:

- gromadzenie informacji dot. potrzeb szkoleniowych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,

- udział w szkoleniach i konferencjach organizowanych dla służb zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy domowej,
- udostępnianie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach przemocy domowej, ze szczególnym uwzględnieniem procedury „Niebieskich Kart”.

V. FINANSOWANIE PROGRAMU

Zadania Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej będą finansowane corocznie z budżetów jednostek realizujących Program. Zadania ujęte w Programie mogą być finansowane z funduszy strukturalnych i programów wspólnotowych Unii Europejskiej, grantów i dotacji konkursowych i wszelkich innych źródeł finansowania.

VI. REALIZATORAMI PROGRAMU BĘDĄ INSTYTUCIE, SŁUŻBY I ORGANIZACJE, DO KTÓRYCH ZADAŃ NALEŻY PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku;
- Komisja d/s Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku;
- Komenda Powiatowa Policji w Ciechanowie;
- przedstawiciele ochrony zdrowia;
- Sąd Rejonowy w Ciechanowie;
- placówki oświatowe;

VII. MONITORING PROGRAMU

Bieżącą oceną Programu zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku w porozumieniu z Zespołem Interdyscyplinarnym. Poszczególne zadania podlegać będą monitoringowi, w celu poprawy efektywności i szybkości reakcji na zaistniałe przypadki przemocy. Corocznie program poddany zostanie ewaluacji dokonywanej na podstawie analizy materiałów sprawozdawczych i mierzalnych wskaźników Programu:

- liczba porad udzielonych ofiarom przemocy;
- liczba rodzin objętych działaniami pomocowymi;
- liczba sprawców przemocy objętych działaniami terapeutycznymi;
- liczba rozpowszechnionych materiałów o charakterze informacyjno - edukacyjnym;
- liczba szkoleń dla realizatorów Programu;
- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych.

VIII. OCZEKIWANE EFEKTY PROGRAMU

- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy domowej;
- zwiększenie wrażliwości społecznej wobec aktów przemocy domowej;
- podwyższenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy domowej;
- zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy dla ofiar przemocy domowej i sprawców przemocy domowej;
- zmniejszenie skutków psychologicznych wynikających z przemocy;
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa członków rodzin doświadczających przemocy.